

## 1. *Comarum palustre* L. — zábělník bahenní

Tab. 58/1

*Comarum palustre* LINNAEUS Sp. Pl. 718, 1753. — Syn.: *Potentilla palustris* (L.) SCOP. Fl. Carn., ed. 2, 1: 359, 1772. — *P. comarum* NESTL. Monogr. Potent. 36, 1816.

Exsikáty: Fl. Českoslov. Exs., no 178. — TAUSCH Herb. Fl. Bohem., no 447. — Extra fines: BRAUN-BLANQUET Fl. Raet. Exs., no 54. — DOMIN et KRAJINA Fl. Českoslov. Exs., no 178. — Fl. Exs. Austro-Hung., no 2027. — Fl. Exs. Reipubl. Social. Česosl., no 1528. — Fl. Siles. Exs., no 880. — Herb. Fl. Ross., no 171.

Vytrvalé byliny s dlouhým dřevnatým oddenkem. Lodyhy 20–100 cm vys., lysé až roztr. chlupaté, rezavě hnědé až černé, lesklé, v dol. části poléhavé, kořenující, se zbytky odumřelých palistů; z úžlabí 1–2 dol. listů vyrůstají často postranní nekvetoucí výběžky. Květonosné lodyhy z vystoupavé báze vzpřímené, 15–40(–70) cm vys., s nečetnými oddálenými dobře vyvinutými listy, odstále nebo přitiskle chlupaté 0,5–1,0 mm dl. chlupy, často s dl. stopkatými fialovými žlázkami, u báze někdy lysé. Listy zpeřené, 2–3jařmé (výjimečně některé 3četné), jařma (1–)2–7(–15) mm do sebe vzdálená; koncový lístek (1,5–)2,5–5,0(–9,0) mm dl., (0,6–)1,0–2,0(–3,5) cm šir., podlouhle kopinatý, eliptický nebo úzce kosníkovitý, s 6–14 páry zubů; zuby krátké, široké, zašpičatělé, kupředu namířené; lístky na líci zelené, lysé nebo přitiskle krátce chlupaté, na rubu sivě šedé, řidčeji bělavé nebo zelenavé, s hustou sířovitou žilnatinou (žilky 3–4 stupně viditelné), oděné přitisklými nebo odstálými, rovnými, krátkými (0,1–0,5 mm), středně hustými chlupy. Květenství 1–7(–15)květ. Květy 1,5–2,5 cm v průměru; kalich hustě krátce chlupatý, někdy žláznatý, uvnitř (často i vně) tmavě nachový; kališní lístky ca 7–18 mm dl.; korunní lístky 2–5(–8) mm dl., tmavě nachové, vz. růžové, obkopinaté, eliptické nebo kopinatě kopisťovité, nahoře ve špičku protažené nebo zaokrouhlené s nasazenou špičkou; prašníky 1pouzdré, 1,0–1,5 mm dl; květní lůžko za plodu zvětšené, houbovité; čnělka celá stejně silná, 1,5–2,0 mm dl. Nažky 1,2–1,6 mm dl., hnědavé, lysé. VI–VII. Hkf.

2n = 28, 35, 42, 62–64 (extra fines)

Variabilita: Malá proměnlivost se projevuje ve tvaru

lístků, ve tvaru a velikosti korunních lístků a ve žláznatosti lodyh. Odchytky mají nepatrnou taxonomickou hodnotu.

Ekologie a cenologie: Rašeliniště, slatiniště, louky se společenstvy vysokých ostřic, okraje rybníků, olšiny. Zejména ve společenstvech třídy *Scheuchzerio-Caricetea fuscae* (diagnostický druh) a třídy *Phragmiti-Magnocaricetea*, optimum ve fytoocenózách řádu *Magnocaricetalia* (diagnostický druh svazů *Cicution virosae* a *Caricion rostratae*); také diagnostický druh svazu *Salicion cinereae*; zřídka ve společenstvech třídy *Alnetea glutinosae*.

Rozšíření v ČR: Těžiště rozšíření v mezofytiku; v termofytiku a oreofytiku dosti vzácně. Ve stf. Čechách velmi vzácně, v pohraničních oblastech se frekvence výskytu zvyšuje. Na z. Moravě místy častý, na v. Moravě chybí. Od suprakolinního do submontánního stupně roztroušeně, místy v montánním stupni roztroušeně, v planárním a kolinním stupni vzácně. Rozšíření závisí především na existenci vhodných stanovišť. Následkem meliorací větší část našich lokalit zanikla (min.: Ovčáry u Dřís, 160–170 m; Lednice u Mikulova, 160–170 m; max.: Krkonoše, Labská bouda, 1 280 m). — Mapy: SLAVÍK in Květena ČR 4:23, 1995.

T: 2. Stf. Poohří (Vroutek), 3. Podkruš. pán., 6. Džbán (Třtice; Rynholec), 11. Stf. Pol. (Ovčáry u Dřís; mezi obcemi Kostelní Lhota a Písková Lhota), 15. Vých. Pol. (Bohdaneč; Libišany; Malšovice; Běleč; Česká Skalice; Nové Město nad Metují), 18. Jihomor. úv. (Brno-Komárov; Lednice; mezi obcemi Vracov a Bzenec), 21. Haná (okolí Hejčína a Hlušovic u Olomouce). — M: [chybějící údaje z fyt. o. 30. Jesen.-rak. ploš., 40. Jihočes. pah., 44. Mileš. střed., 45. Verneř. střed., 46. Lab. písk., 50. Luž. hory, 51. Polom. hory, 54. Ješ. hřb., 57. Podzvič., 62. Litomyš. pán., 65. Kutnoh. pah., 70. Mor. kras. 71. Drah. vrch., 76. Mor. brána, 77. Středomor. Karp., 78. B. Karp. les., 79. Zlín. vrchy, 80. Stf. Pobeč., 81. Host. vrchy, 82. Javorn., 83. Ostr. pán., 84. Podbesk. pah.]. — O: [chybí v 94. Tepl.-ad. sk., 95. Orl. hory, 96. Král. Sněž., 97. Hr. Jes.].

Celkové rozšíření: Evropa (na jih po s. Španělsko, stf. Itálii a j. Bulharsko; na sever po Skandinávii, Finsko a Island). Turecko, Kavkaz a Zakavkazsko, Sibiř, s. Mongolsko, sv. Mandžusko, s. Korea, Japonsko, ruský Dálný východ, Kanada (kromě sv. části), s. USA, j. Grónsko. — Mapy: MEUSEL et al. 1965: 213; HULTÉN FA 1968: 608; HULTÉN CP 1971: 105; HULTÉN NE 1986: 548.

Význam: *Comarum palustre* obsahuje látky s antibiotickými účinky. Listy jsou bohaté na flavonoly a třísloviny.

## 13. *Drymocallis* RYDB. — vřeteník \*)

*Drymocallis* FOURREAU ex RYDBERG North Amer. Fl. 22: 367, 1908. — Syn.: *Drymocallis* FOURR. Ann. Soc. Linn. Lyon. ser. 2, 16: 371, 1868, nom. nud. — *Potentilla* L. sect. *Geoides* TAUSCH Hort. Canal. 1/1 [sine p.], 1823. — *Bootia* BIGELOW Fl. Bost., ed. 2, 206, 1824 non ADANS. — *Potentilla* L. sect. *Closterostyles* TORREY et A. GRAY Fl. North Amer. 1: 445, 1840.

\*) Zpracoval J. Soják

Tab. 58: 1 *Comarum palustre*. — 2 *Drymocallis rupestris*. — 3 *Potentilla norvegica*.



— *Potentilla* L. sect. *Pentaphyllastrum* FOCKE Abh. Naturwiss. Ver. Bremen 10: 414, 1889. — *Potentilla* L. sect. *Rupestres* POEVERLEIN in A. et Gr. Syn. Mitteleur. Fl. 6/1: 669, 1904.

Vytrvalé byliny s růžicemi přizemních listů a koncovými lodyhami. Listy zpeřené. Korunní lístky bílé; prašníky s 1 prašným pouzdrém kolem celého konektivu; čnělky téměř bazální, větvenovité, v dol. 1/3–1/2 nejširší. Plody nažky (oříšky). — Asi 7 druhů v Eurasii (těžiště ve Středozeří, Íránu a bývalé sovětské Střední Asii), 3 druhy a 12 poddruhů v Severní Americe. — Entomogam. Autogam. Alogam.

### 1. *Drymocallis rupestris* (L.) SOJÁK — větveník skalní Tab. 58/2

*Drymocallis rupestris* (LINNAEUS) SOJÁK Čas. Nár. Muz., ser. natur., 154: 118, 1985. — Syn.: *Potentilla rupestris* L. Sp. Pl. 496, 1753. — *P. beniczkyi* FRIV. Flora 19: 437, 1836. *P. corsica* SIEBER ex LEIM. Ind. Sem. Hort. Hamb. 1849. — *P. mollis* PANČIĆ Fl. Princ. Serb. Add. 139, 1884.

Exsikáty: TAUSCH Herb. Fl. Bohem., no 426. — Extra fines: BAENITZ Herb. Eur., no 8764. — Fl. Exs. Austro-Hung., no 819. — Herb. Fl. Ross., no 2166. — HOFFMANN Pl. Crit. Saxon., no 139. — Pl. Polon. Exs., no 141. — SCHULTZ Herb. Norm., ser. n., no 253. — SIEGFRIED Exs. Potent. Spont. Cult., no 46, 46a,b,e, 51.

Vytrvalé byliny. Oddenek nahoře se zbytky odumřelých palistů. Lodyhy koncové, (14–)20–30(–60) cm vys., přímé, s odstálými, zprohýbanými, delšími žláznatými chlupy i krátkými, rovnými, nežláznatými chlupy, bezlisté nebo s 1(–2) zpeřenými listy; dol. listeny 2jařmé nebo 3četné, velké, horní redukované. Přizemní listy zpeřené, 2–3jařmé; koncový lístek dl. řapíčkátý, kosníkovitě eliptický nebo kosníkovitě okrouhlý, 1–4(–6) cm dl., 0,8–2,5(–4,0) cm šir., zubatý (některé zuby dvojité); lístky na líci zelené, chlupaté rovnými chlupy, někdy žláznaté, často olysalé, na rubu zelené nebo šedavé, chlupaté (chlupy ± odstálé, rovné, krátké, tj. do 0,5 mm, řídké nebo středně husté), někdy žláznaté, vz. olysalé; řapíky oděné vodorovně odstálými, zprohýbanými, ca 1–2 mm dl. žlázkami, u některých listů i tužšími, ca 0,5 mm dl., nežláznatými chlupy. Květenství 3–20(–40)květé, volné. Květy 1,5–2,5 cm v průměru; kalich chlupatý i žláznatý; korunní lístky 5–10 mm dl. bílé, delší kalicha; prašníky s 1 pouzdrém, 0,6–1,1 mm dl.; čnělky téměř bazální, mírně větvenovité ztlustlé (v dol. 1/3 nejširší). Nažky 1,0–1,3 mm dl. V–VII. Hkf.

2n = 14 (extra fines)

Variabilita: Naše rostliny jsou proměnlivé jen ve velikosti květů a lodyh (vliv stanoviště), v taxonomicky závažných znacích jsou stálé.

Ekologie a cenologie: Paseky, okraje lesů, keřnaté, kamenité a travnaté stráně, skály, vzácně náspy tratí. Nejčastěji ve společenstvech třídy *Trifolio-Geranietea*, vzácně v keřnatých společenstvech řádu *Prunetalia*.

Rozšíření v ČR: Teplé pahorkatiny stř. a sz. Čech velmi vzácně (od Střely u Plas, Hlohovičského potoka, Berounky, Klíčavy a Loděnice po Dolany u Kralup; u Krupky; v Českém středohoří; území od Roudnice po Sobotku a Rožďalovice). Místy častá od Znojemska přes Moravskokrumlovsko a Brněnsko po Náměšř na Hané. Izolovaně v jv. části Hustopečské pahorkatiny; snad ve Slezsku. V kolinním a suprakolinním stupni (max.: Milešovka, Kalich a Sedlo v Českém středohoří, 500–600 m). §

T: 3. Podkruš. pán. (od Krupky po Bohosudov a jv. část), 4. Loun.-lab. střed. (s. a v. část, roztr.), 6. Džbán (od Svinařova po Libušín), 7. Středočes. tab. (kdysi Hvězda v Praze; okolí Roudnice ?), 8. Čes. kras (roztr.), 9. Dol. Povlt. (od Dolan po Petřín v Praze), 12. Dol. Pojiz. (Otradovice: okolí Mladé Boleslavi), 13. Rožď. pah. (Rožďalovice: Sobotka ?), 16. Znoj.-brn. pah., 20. Jihomor. pah. (Tvarožná u Brna; Mutěnice a Dolní Bojanovice u Hodonína). — M: 28. Tep. vrchy, 30a. Jesen. ploš. (vz.), 31. Plz. pah. (Líté; Plasy), 32. Křivokl. (od Nižboru po Křivoklát; údolí Loděnice, Klíčavy a Hlohovičského potoka), 41. Stř. Povlt. (od Jřloviště po Štěchovice; od Kamýka po Zvíkov, lit.), 45. Verneř. střed., 51. Polom. hory (Vidim; Skalka ?), 55. Čes. ráj (Kost; od Zlivi po Údrnice), 68. Mor. podh. Vysoč., 70. Mor. kras (jen okrajová část), 71. Drah. vrch.

Celkové rozšíření: Západní Evropa (chybí na ostrovech a při Atlantiku od j. Francie po Dánsko; je ve Skotsku), j. Skandinávie, stř. a jv. Evropa, Bělorusko, Sardinie, Korsika, s. Itálie, Malá Asie, Zakavkazsko, sz. Afrika. — Mapy: MEUSEL et al. 1965: 215; HULTĚN NE 1986: 550.

### 14. *Fragaria* L. — jahodník \*)

*Fragaria* LINNAEUS Sp. Pl. 494, 1753.

Lit.: LOSINA-LOSINSKAJA A. S. (1926): Obzor vidov rodu *Fragaria* L. Izv. (Imp.) Bot. Sada 25: 46–88. — STAUDT G. (1951): Über Fragen der phylogenetischen Entwicklung einiger Arten der Gattung *Fragaria* L. Der Züchter 21: 222–232. — STAUDT G. (1953): Die geographische Verbreitung der Gattung *Fragaria* und die Bedeutung für die Phylogenie der Gattung. Ber. Deutsch. Bot. Ges. 66: 236–238. — STAUDT G. (1962): Taxonomic studies in the genus *Fragaria*. Typification of *Fragaria* species known at the time of Linnaeus. Canad. J. Bot. 40: 869–886. — DIHORU G. et NEGREAN F. (1970): Date taxonomic comparative la specii de *Fragaria* și *Potentilla*. Stud. și Cerc. Biol. 22: 283–289. — KRESÁNEK J. et al. (1972): Anatomická a palynomorfologická studia troch druhov rodu *Fragaria* L. Čs. Farm. 21: 249–253. — GERSTBERGER P. (1978): Zur

\*) Zpracoval B. Křisa